

Izziņas brauciens

CILVĒKS, DARBS, KULTŪRA NAUKŠĒNU PUSĒ

piektdien, 2017.gada 1.decembrī

Izbraukšana 9.00
atgriešanās līdz 14.00
Vidzemes Augstskolas
auto stāvlaukums,
Cēsu iela 4, Valmiera
Dalības maksa: 8 EUR

Nelielās ekskursijas laikā piedāvājam gūt ieskatu, kā dzīvo un saimnieko iedzīvotāji Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ZA daļā, Latvijas-Igaunijas pierobežā. Ekskursija ietvers cilvēka veidotas un apsaimniekotas vietas - Olerus, Ķoņus un Naukšēnus. Ekskursijas mērķis ir ar piemēriem parādīt, ka ZBR teritorija patiešām atbilst biosfēras rezervātu būtībai, ka tā ir vieta, kur tiek savienota dabas sargāšana ar cilvēka saimniecisko darbību, turklāt to darot ilgtspējīgi.

Ko redzēsim, baudīsim, izzināsim?

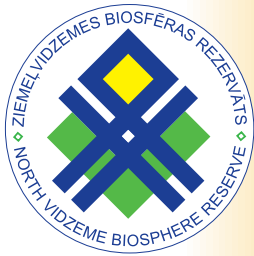
Oleru muiža (*Ohlershof*) atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības un kultūrvēsturisko ainavu aizsardzības zonā blakus Oleru purvam - dabas, kultūras un amatu prasmju krustpunktā. Muižā kopš 20.gs.90.gadiem saimnieko darbīgā Zemišu ģimene, kura par savu mērķi ir izvirzījusi šīs muižas kultūrvēsturiskās vides atjaunošanu, saglabāšanu, uzturēšanu un sabiedrisko aktivitāšu organizēšanu. Šeit viss tiek darīts pamatīgi - ar sirdi un dvēseli!

Ķoņu dzirnavas - savdabīga industriālā kultūras mantojuma vieta netālu no Igaunijas robežas, kur var redzēt, kā darbojas uz Rūjas upes 19.gs. uzceltās dzirnavas, kurās tāpat kā savulaik, starp dzirnakmeņiem tiek malti graudi un ir ierīkota vilnas kāršana, vērpšana, pēc tam tiek šūtas segas un spilveni, kas pildīti ar dabīgo aitu vilnu. Dzirnavu teritorija ir kļuvusi par svinību rikošanas vietu, 2017.gada septembrī atvērts arī restorāns, kurā var baudīt gardus ēdienus, kas gatavoti no vietējo zemnieku audzētiem produktiem.

Naukšēni pazīstami ar netradicionālās lauksaimniecības ražotnēm: eļļas spiestuvi (SiA Naukšēni), kur ar aukstās spiešanas metodi no rapšiem, ķimenēm un linsēklām iegūst eļļu, kā arī Naukšēnu vīna darītavu, kas darina vīnus un sidru no vietējām ogām. Ielūkosimies pavisam netradicionālā uzņēmumā - SiA „Jaunlambikas” zārku darbnīcā, kur ar jaunākajām tehnoloģijām top mākslinieciskas „mūža mājas”. Un protams Cilvēkmuzejs un Naukšēnu muiža Rūjas upes krastos, kur atrodami un izdzīvojami stāsti par naukšēniešiem un ne tikai par viņiem, arī par disko!

Izziņas brauciens SEDAS PURVA DABA UN CILVĒKI piektdien, 2017.gada 1.decembrī

**Izbraukšana 9.00
atgriešanās līdz 14.30**

Vidzemes Augstskolas
auto stāvlaukums,
Cēsu iela 4, Valmiera

Dalības maksa: 8 EUR

Nelielās ekskursijas laikā aicinām apmeklēt dabas liegumu „Sedas purvs”, Sedas pilsētu un Jērcēnu muižas kompleksu. Sedas apkārtnē ir eksotiska vieta gan padomju nostalgijas māktajiem gan dabas mīļotājiem. Kaut arī Sedas tīrelī jau no pagājušā gadsimta vidus iegūst kūdru, tā ir viena no Latvijas nozīmīgākajām NATURA 2000 teritorijām ar lielu ainavu, biotopu un bioloģisko, īpaši – putnu, daudzveidību un ir laba putnu vērošanas vieta migrācijas laikā. Savukārt purva malā esošā Sedas pilsētiņa ir unikāls 50to gadu Staļina klasicisma arhitektūras un pilsēt būvniecības piemineklis bet Sedas tīrelim otrā pusē esošajā ciematīnā Jaunjērcēnu parka ieskaits, atrodas Jērcēnmuižas komplekss. Tas veidots 19.gs vidū, un to veido muižas “freileņu” māja, muižas klēts un muižas stallis.

Ko redzēsīm, baudīsim, izzināsim?

Sedas purvs. Visu Sedas tīreli caurvij šaursliežu dzelzceļa uzbērums, kas kopā ar ritošo sastāvu ir Latvijas industriālā mantojuma piemineklis. Šādi dzelzceļi ir arī citos Latvijas kūdras purvos, bet šis ir visgarākais Latvijā. Sezonas laikā dzelzceļš tiek izmantots kūdras transportēšanai un nav paredzēts tūrisma mērķiem. Dabiskais kūdras purvs pusgadsimta laikā kūdras izstrādes rezultātā ir iznīcināts. Tomēr tā vietā ir izveidojies jauns mitrāju komplekss ar bagātīgu ligzdojošo putnu faunu un īpašu nozīmi migrējošajiem ūdensputniem.

Sedas pilsētiņa. Sešdesmito gadu sākumā tagadējās Sedas pilsētiņas vietā pletās mežs, kura vidū bija “Salāniešu” mājas. 1952. gada 5. augustā tika reģistrēts projekts un apstiprināta tāme kūdras fabrikas “Seda” celtniecībai. 1953. gadā reizē ar kūdras fabrikas būvniecību, Sedas tīreļa dienvidu malā sāka veidoties ciemats. Pilsētiņa ir ļoti kompakta. Centrālais laukums ar starveida ielu plānojumu, plašās bērzu un liepu alejas un dzeltenās Staļina klasicisma mājas tik tīrā un koncentrētā izpildījumā nav atrodamas nekur citur Latvijā. Visas ēkas celtas īsā laikā, tagad mazliet laika zoba skartas, bet sakoptas un fantāziju rosinošas.

Jērcēnu muižas komplekss un parks veidots 19.- 20. gs. mijā. Kompleksu veido muižas „freileņu” māja, ko barons Adalberts fon Krīdeners cēlis savām neprecētajām māsām, muižas klēts un muižas stallis. „Freileņu” mājas iekštelpu interjers, ar elementiem, kas liecina par baltvācu muižnieku grezno dzīvi ir restaurēts un saglabāts sākotnējā izskatā. Pašreizējais telpu ietērps iegūts 1989. gadā, kad Jērcēnmuižā remontdarbus veica mākslinieks un folkmūziķis Valdis Atāls. Viņš zīmēja logu vitrāžas, apgleznoja sienas un “impregnēja” tās ar savām dziesmām. Savukārt kādreizējā muižas klēti šobrīd ierīkota Mednieku biedrības “Jērcēni” izstāžu zāle – šautuve. Jērcēnu muižas apkārtnē atrodas Latvijā otrs dižākais ozols - Kaņepju ozols, no kura zilēm piemājas saimniecībā top pēc senču receptēm gatavotā Dižozola kafija.